

Гордеюк Алла Олександрівна

кандидат юридичних наук, доцент закладу вищої освіти кафедри права гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/000-0001-7423-3673>
a.hordeiuk@khai.edu

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Анотація. Розглянуто актуальні питання щодо правового регулювання об'єктів цивільних прав різних видів, які відрізняються особливістю правового регулювання (зокрема є вільними у цивільному обороті, обмеженими або вилученими з цивільного обороту), і які є об'єктами не тільки цивільних, а також інших правовідносин (господарських, екологічних, кримінальних тощо). Проаналізовано правовий статус наркотичних засобів як об'єктів обмежених або вилучених із цивільного обороту, а також правове становище тварин як особливого об'єкту цивільних прав з подвійною правовою природою. Визначено, що особливості правової регламентації зазначених об'єктів пов'язані з їх комплексним правовим регулюванням (тобто регулюванням нормами різних галузей права).

Ключові слова: об'єкти цивільних прав, види об'єктів цивільних прав, об'єкти цивільних прав, обмежені у цивільному обороті (з обмеженою оборотоздатністю), об'єкти цивільних прав вилучені з цивільного обороту, тварини як особливий об'єкт цивільних прав.

Постановка проблеми. Дослідження особливостей правового регулювання об'єктів цивільних прав – це одна із найбільш актуальних проблем сучасної цивілістики. Спираючись на норми цивільного законодавства, зокрема положення Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), можна стверджувати, що інститут об'єктів цивільних прав є таким, що розвивається, поповнюється новими об'єктами з неоднаковою правовою природою (річ, майнові права, нематеріальні об'єкти тощо). Одним із напрямів вивчення зазначеної тематики є класифікація об'єктів цивільних прав та аналіз особливостей правової регламентації різних видів об'єктів.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Чимало наукових праць цивілістів присвячено дослідженню проблем визначення поняття об'єктів цивільних прав та особливостей правового регулювання їх різновидів. Багато дискусійних питань пов'язано саме з визначенням правового статусу та особливостями правового регулювання певних видів об'єктів цивільних прав. Серед науковців, що зосередили увагу на зазначених питаннях, зокрема Ю. О. Заїка, І. В. Спасибо-Фатеева, Н. В. Вороніна, О. В. Даниленко, Р. О. Стефанчук, У. Р. Шемет, С. І. Шимон, К. Е. Косяченко та інші.

Науковці вважають, що теоретична нерозробленість низки питань щодо правового регулювання різновидів об'єктів цивільних прав, обумовлюють актуальність дослідження у вказаному напрямку.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати та визначити особливості правового регулювання різних видів об'єктів цивільних прав та

виділити з їх різноманітності певні об'єкти з особливим правовим статусом. Такий підхід у дослідженні здатний сприяти вдосконаленню правового регулювання у зазначеній сфері та більш глибокому розумінню правової природи відповідних об'єктів.

Виклад основного матеріалу. В контексті зазначеної тематики в першу чергу слід звернути увагу на поняття об'єктів цивільних прав. Їх легальне поняття у законодавстві відсутнє, однак цивілісти вважають, що об'єктами цивільних прав є матеріальні та нематеріальні блага, стосовно яких між суб'єктами цивільного права виникають відносини, які становлять предмет цивільно-правового регулювання [1, с. 213]. На думку науковців поняття об'єкту цивільних прав та об'єкту цивільних правовідносин слід розмежовувати, зокрема зазначають, що як об'єкт цивільних правовідносин може виступати те, що втілюється в певне майнове чи немайнове благо, має певний цивільно-правовий режим та владування яким становить охоронюваний законом інтерес [2, с. 224]. Виходячи з визначення предмету цивільного права, який становлять два види відносин (особистих немайнових та майнових), таке поняття об'єкту (або об'єктів) цивільних правовідносин можна вважати справедливим. Цивілісти також зазначають, що категорії «об'єкти цивільних прав» та «об'єкти цивільних правовідносин» не можуть бути повністю тотожними, тому що мають різну сферу термінологічного застосування, однак за їх допомогою у цивільному праві термінологічно визначаються однакові різновиди матеріальних та нематеріальних благ [1, с. 214]. З оглядом на елементний склад правовідносин (суб'єкт, об'єкт, зміст правовідно-

син), об'єкт цивільних правовідносин – це все те, з приводу чого їх суб'єкти стають їх безпосередніми учасниками та те, на що спрямовані їх цивільні права та обов'язки [3, с. 30]. Що саме «те»? Відповідаючи на це питання, слід спиратися на норму закону, тобто на ст. 177 ЦКУ «Види об'єктів цивільних прав», де прописано, що об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні паєри, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага. Фахівці у сфері цивілістики вважають, що законодавець включив у вище зазначену норму ЦКУ перелік лише основних об'єктів цивільних прав. Такий перелік варто визнати відкритим, оскільки у нього може бути включене й «інше майно», а також результати інтелектуальної діяльності не позначені прямо у цій нормі [4]. Потреби учасників цивільних відносин різноманітні, тому задовільнити їх можливо при наявності чималої кількості об'єктів. Як правило, ці потреби задовільняються об'єктами, що мають вільну оборотоздатність (тобто є вільними у цивільному (господарському) обороті). Однак законодавець виділяє й інші види об'єктів цивільних прав за критерієм оборотоздатності.

Отже, одним із критеріїв, за яким класифікують об'єкти цивільних прав є критерій їх залежності від оборотоздатності у цивільному (господарському) обороті, яким визначається можливість здійснення стосовно об'єктів цивільних прав угод та інших юридичних дій, спрямованих на їх передачу в межах цивільно-правових відносин. Відповідно до змісту ст. 178 ЦКУ об'єкти цивільних прав поділяються на такі види, як об'єкти не обмежені в обороті або такі, що не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи, а також вилучені з цивільного обороту та з обмеженою оборотоздатністю [4].

У даному контексті вважаємо доцільним приділити увагу особливостям правового регулювання об'єктів цивільних прав, що обмежені у цивільному обороті (тобто на них поширюється так званий режим дозволу) та об'єктів цивільних прав, що вилучені з цивільного обороту, а також проаналізувати правове становище тварин як особливого об'єкту цивільних прав (ст. 178, ст. 180 ЦКУ).

Слід зазначити, що Постанова Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» затверджує перелік видів майна, що не може перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій, юридичних осіб та інших держав на території України. Серед видів майна визначаються наркотичні, психотропні, сильнодіючі отруйні лікарські засоби (за винятком отриманих громадянами за призначенням лікаря). З цього положення виходить, що наркотичні засоби можна відносити як до об'єктів, вилучених з цивільного обороту, так і до об'єктів обмежених у цивільному обороті, і таке розподілення залежить від їх цільового призначення [5].

Вилучені з цивільного обороту об'єкти можуть перебувати тільки у власності держави України. До обмежених у цивільному (господарському)

обороті речей відносять такі, що можуть належати лише певним його учасникам і їх використання можливе тільки за спеціальним дозволом, тому що без належного контролю над ними створюється потенційна небезпека для здоров'я громадян та інших фізичних осіб, що перебувають під юрисдикцією держави. До таких речей, зокрема відносяться наркотичні та психотропні засоби. Так у Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності», визначено перелік випадків, коли для відчуження або придбання речей потрібна ліцензія або інші види дозволів, зокрема дія зазначеного Закону також поширюється на регламентацію господарської діяльності з виробництва ліків, з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів [6].

Правові та організаційні засади державної політики щодо обігу в Україні наркотичних засобів регулює Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори». Цим нормативним актом встановлюється порядок державного контролю, повноваження органів виконавчої влади, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб у сфері обігу зазначених об'єктів [7].

Отже, віднесення об'єктів цивільних прав до категорії обмежено оборотоздатних або вилучених із цивільного (господарського) обороту спричинене потребою в захисті приватних та публічних інтересів, а також пов'язане з властивостями самого об'єкта, який без належного контролю над ним може становити потенційну небезпеку для оточуючих.

Також у даному контексті доцільно звернути увагу на те, що на сьогодні здійснюється вдосконалення законодавства у зазначеній сфері, спрямоване на посилення контролю правоохоронних органів за оборотом наркотичних засобів у державі. Так, зокрема, був виданий Наказ Міністерства внутрішніх справ від 29.01.2018 р. № 52 та зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 20.02.2018 р. «Про затвердження вимог до об'єктів і приміщень, призначених для здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зберігання вилучених з незаконного обігу таких засобів і речовин», який встановлює у межах повноважень Національної поліції України видачу дозволів суб'єктам господарювання на використання об'єктів і приміщень, призначених для провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, а також забезпечує приведення нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ, які регулюють діяльність Національної поліції України, у відповідність до законодавства. Процедура видачі дозволу визначає «Порядок видачі дозволу на використання об'єктів, приміщень, призначених для провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 р. № 469 [8; 9].

Таким чином, після аналізу чинного законодавства, проведеного стосовно правового становища наркотичних засобів як об'єктів цивільних прав, котрі визначаються законодавцем обмеженими у цивільному обороті або вилученими з цивільного обороту, можна зробити висновок, що правове регулювання в цій сфері забезпечується у площині цивільного права на рівні загальних положень ЦКУ, а більш детальна правова регламентація прописана у спеціальних законах та підзаконних нормативних актах, які регулюють господарську та правоохоронну діяльність в Україні. Хоча, слід зазначити, що Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» можна віднести до нормативно-правових джерел цивільного права, тому що він є одним з законодавчих актів, що становлять правове забезпечення юридичної особи як учасника цивільних (господарських) відносин.

Окрім особливостей правового регулювання наркотичних засобів як об'єктів цивільних прав, у даному контексті має сенс зробити аналіз правового становища тварин, які відповідно ст. 180 ЦКУ мають статус особливого об'єкту цивільних прав [4]. Таке позиціонування тварин, на наш погляд, також прямо вказує на особливості їх правового регулювання. Виходячи із змісту зазначеної норми ЦКУ, можна позиціонувати тварин як об'єкт цивільних прав, правовий режим яких встановлюється ЦКУ й спеціальними законами, зокрема Законом України від 13 грудня 2001 р. «Про тваринний світ» та ін.[4; 10].

У Науково-практичному коментарі до ст. 180 ЦКУ цивілісти пояснюють, що поняття «тварини» є надзвичайно широким і фактично охоплює всі біологічні об'єкти, що не охоплюються поняттям «рослина». Таке широке поняття тварин наводиться у Законі України «Про ветеринарну медицину» і означає савців, свійську птицю, птахів, бджіл, комах, риб, ракоподібних, молосків, жаб, амфібій та рептилій [11].

Об'єктами цивільних прав, як зазначалося вище, законодавець визначає речі та виділяє їх види (ст. 177 ЦКУ). У ч. 1 ст. 180 ЦКУ прописано, що на тварин поширюється правовий режим речі, окрім випадків встановлених законом, але у цивілістичній літературі немає чіткого співвідношення тварин і речей. Позиції вчених щодо розуміння питання правової природи тварин умовно поділяються на біоцентристську, в якій тварини не є річчю, і антропоцентристську, в якій ототожнюють тварин з речами [4; 12, с. 127-129]. На наш погляд, тварини як об'єкт цивільних прав мають неоднозначну (подвійну) правову природу, тому що за загальним правилом вони «річ», але при цьому вони є живою річчю, і саме в цьому полягає їх особливість.

Отже, тварини – це унікальний об'єкт цивільних прав з притаманними їм властивостями та подвійною правовою природою, яка має матеріальний аспект (тому що тварина є живим природним об'єктом матеріального світу, наділеним унікальними біологічними ознаками) і юридичний аспект (виходячи з того, що тварина є особливим об'єктом цивільних прав, на який поширюється правовий режим речі) [12, с. 127-129].

Тварини у площині цивільного права є особливим об'єктом цивільних прав і відповідно об'єктом цивільних правовідносин. Цивільні правовідносини стосовно тварин – це врегульовані нормами цивільного права майнові відносини, які передбачають на визначених законом підставах, здійснення суб'єктивних прав та обов'язків і особливості задоволення законних інтересів їх учасників.

У цивільному права світ тварин – це, в першу чергу, об'єкт права власності, а тому в цивільному законодавстві визначені правові норми, спрямовані на регулювання права власності на тварин.

Так, О. А. Устименко стверджує, що в об'єктивному розумінні право власності на тварину є системою правових норм, які встановлюють належність тварини відповідному суб'єкту, а також підстави та умови виникнення, припинення та захисту цього права. У свою чергу право власності на тварину в суб'єктивному розумінні є суб'єктивним цивільним правом володіння, користування та розпорядження твариною її власником [13, с. 20].

В свою чергу Г. Л. Крушельницька вважає, що право власності на тварин в об'єктивному розумінні розглядається як сукупність правових норм, які встановлюють і охороняють належність тварин конкретним суб'єктам – власникам, у тому числі визначають підстави та умови виникнення і припинення у них цього права щодо тварин. Такі правові норми у сукупності утворюють інститут права власності на тварин. Водночас, право власності на тварини в суб'єктивному розумінні є передбаченим й гарантованим законом правом власника (фізичної чи юридичної особи, держави, територіальної громади) здійснювати володіння, користування та розпорядження тваринами на свій розсуд, якщо інше не передбачене законом [14, с. 20].

Таким чином, науковці виділяють інститут права власності на тварин, визначаючи доктринальні (в об'єктивному і суб'єктивному розумінні) поняття права власності на тварин. Загальне суб'єктивне поняття права власності особи на річ, прописує законодавець у ст. 316 ЦКУ, де правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Враховуючи вище зазначене положення ч. 1 ст. 180 ЦКУ, де йдеться про те, що на тварину поширюється правовий режим речі, поняття права власності у суб'єктивному сенсі поширюється і на тварин[4].

Окрім інституту права власності у цивільному законодавстві передбачені норми стосовно тварин в такій сфері як відшкодування шкоди, завданої внаслідок утримання диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює та інших осіб (ст. 1187 ЦКУ). Таким чином, дикі звірі, собаки службові та бійцівських порід визначаються як джерела підвищеної небезпеки, а шкода завдана ними відшкодовується особою, яка на правовій підставі володіє джерелами підвищеної небезпеки[4].

Також у сфері спадкових відносин містяться правові положення, що регламентують вчинення спадкоємцями дій щодо утримання та догляду за тваринами. На сьогодні в ЦКУ прямо не передбачається можливість встановити в заповіті зобов'язання догляду за твариною, власника якої не стало, але у ст.1240 ЦКУ визначено, що заповідач, як власник тварини, може зобов'язати спадкоємця до вчинення дій немайнового характеру, а також до вчинення певних дій, спрямованих на досягнення суспільно корисної мети [4].

Як вже зазначалося вище, правове регулювання тварин в Україні здійснюється не тільки ЦКУ, а ще й на рівні спеціальних законів. Так, відповідно до ст. 3 Закону України «Про тваринний світ» виділяють такі об'єкти використання і охорони як дикі тварини, частини диких тварин, продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск тощо). Що стосується сільськогосподарських, свійських тварин та інших тварин, які використовуються у промисловості, в наукових цілях, то дія зазначеного Закону на них не поширюється, а тільки на тварин, що звикли до перебування в умовах вільного природного середовища [4; 10].

До спеціальних законів у відповідній сфері також можна віднести Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження», де в ст. 3 зазначено, що дія цього закону поширюється на всі сфери утримання тварин та поводження з ними фізичних та юридичних осіб, зокрема йдеться про: скотарство, включаючи племінне скотарство; поводження з тваринами на території державних природних заповідників та на інших особливо охоронюваних природних територіях; мисливство, мисливське господарство, рибальство; утримання домашніх тварин і племінна робота з ними; використання тварин у цирках, зоопарках, на виставках та інших видовищних заходах; використання тварин у спорті, у сфері відпочинку і розваг людей; використання тварин у науково-дослідних і навчальних цілях, у тестуванні; використання тварин у виробництві, у тому числі у виробництві біологічних препаратів; інші види діяльності, де здійснюється вплив на тварин [15]. За жорстоке поводження з тваринами передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність (статті 85, 85(1) 87, 88, 88(1), 89, 90, 154 Кодексу України про адміністративні правопорушення, ст. 299 Кримінального кодексу України). Крім того від 15.07.2021 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та деректив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного і рослинного світу». Цей Закон спрямований на впровадження європейських гуманних цінностей та стандартів щодо до тварин та преведення законодавства України у відповідність до Деректив Європейського Союзу. Законом внесено зміни до низки законодавчих актів України, які передбачають зокрема нормативні положення, які посилюють адміністративну та кримінальну відповідальність за жорстоке поводження з тваринами [16, 17, 18].

Приділено увагу охороні тваринного світу у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», але як об'єкту природи [19].

Слід звернути увагу на те, що більшість тварин можна віднести до об'єктів цивільних прав, що є вільними у цивільному (господарському) обороті, але Законом України «Про Червону книгу України» визначаються тварини, як об'єкти, використання яких дозволяється лише за спеціальним дозволом від центрального органу виконавчої влади, що забезпечує здійснення державної політики в сфері охорони навколишнього природного середовища, і тільки у наукових і селекційних цілях. Відповідно до ст. 19 цього Закону забороняється використання об'єктів, занесених у Червону книгу України, з метою отримання прибутку. Тобто занесені у Червону книгу України тварини є обмеженими у цивільному (господарському обороті). Зокрема, у ч. 2 ст. 5 зазначеного Закону прописано: у передбаченому законом порядку права власників об'єктів, занесених у Червону книгу України, можуть бути обмежені в інтересах охорони цих об'єктів та захисту прав громадян [20].

Отже, правове становище тварин в Україні визначається нормами цивільного законодавства і регулюється нормами таких інститутів цивільного права як право власності, відшкодування шкоди та нормами спадкового права. Окрім того правова охорона тваринного світу в Україні забезпечується нормами Законів України «Про охорону тваринного світу», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про захист тварин від жорстокого поводження» та ін. Юридична відповідальність за жорстоке поводження з тваринами передбачається нормами цивільного, екологічного, адміністративного та кримінального законодавства.

Таким чином, тварини, як об'єкт цивільних прав, підпадають під правовий режим об'єктів, що підлягають комплексному правовому регулюванню, оскільки одночасно перебувають під впливом цивільного, екологічного, аграрного, адміністративного, кримінального права. При цьому як спеціальний об'єкт цивільних прав за правовим режимом їх можна віднести як до не обмежених в цивільному (господарському) обороті, так і щодо тварин, занесених у Червону книгу України – обмежених у цивільному (господарському) обороті.

Висновки. Підсумовуючи викладене зазначимо, що проаналізовані на прикладі наркотичних засобів та тварин особливості правового регулювання деяких об'єктів цивільних прав полягають в тому: 1) що їх можна віднести до різних видів об'єктів цивільних прав відповідно класифікації за критерієм оборотоздатності у цивільному (господарському) обороті. Зокрема наркотичні засоби можуть бути як обмеженими у цивільному обороті, так і вилученими з нього в залежності від їх складу, властивостей, мети використання. Тварини як особливий об'єкт цивільних прав можна позиціонувати як не обмеженими у цивільному (господарському) обороті, так і обмеженими

в ньому (такими є тварини, що занесені у Червону книгу України); 2) що об'єкти цивільних прав підлягають комплексному правовому регулюванню, тобто їх правове становище регламентується не тільки у площині цивільного права, а також у сфері господарських, екологічних відносин

тощо. А юридична відповідальність за правопорушення щодо використання відповідних об'єктів визначається ЦКУ, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним кодексом України та в інших законодавчих актах України.

Бібліографічні посилання

1. Цивільне право : підруч: у 2 т./ В. І. Борисова (кер. авт. кол), Л. М. Баранова, М. В. Домашенко. 3-те вид., переробл. та доповн. Харків.: Право, 2017. Т. 1. 656 с.
2. Шимон С. І. Співвідношення понять «об'єкт цивільних прав» та «об'єкт цивільних правовідносин» (до наукової дискусії). Право. 2010. Вип. 10. С. 217-225.
3. Гордеюк А. О. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. Харків.: Нац. аерокосм. ун-т «ХАІ». 2019. 56 с.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст. 356
5. Право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 24.01.1995 р. № 2471-XII. URL: <https://zacon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12#Text>
6. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 23. Ст. 158 (із змін. і доповн.).
7. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 10. Ст. 65 (із змін. і доповн.).
8. Про затвердження вимог до об'єктів і приміщень, призначених для здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зберігання вилучених з незаконного обігу таких засобів і речовин: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.01.2019. № 52 зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 20.02.2018 № 208/31660. URL: <https://zacon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
9. Порядок видачі дозволів на використання об'єктів, приміщень, призначених для провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011. № 469. URL: <https://zacon.rada.gov.ua/laws/show/469-2011-n#Text>.
10. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III. Відомості Верховної Ради України (із змін. і доповн.).
11. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document>
12. Устіменко О. А. Концепція біоцентризму при визначенні правового статусу тварини як об'єкта цивільних прав. Вісник Харківського національного ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». Вип. 22. 2016. С. 127-129.
13. Устіменко О. А. Тварини як об'єкт права власності (цивільно-правовий аспект): автореф. дис. Київ. 2014. 20 с.
14. Крушельницька Г. Л. Тварини як об'єкт цивільних прав: автореф. дис. Київ. 2014. 20 с.
15. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 27. Ст. 230 (із змін. і доповн.).
16. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. № 51. Ст. 1122 (із змін. і доповн.).
17. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131 (із змін. і доповн.).
18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та деректив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу» від 15.07.21 р. № 1684-IX. URL: <https://zacon.rada.gov.ua/laws/show/1684-20#Text>.
19. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25.06.1991 р. № 1260-XI. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546 (із змін. і доповн.).
20. Про Червону книгу України. Закон України від 7.02.2002. № 3055-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 30. Ст. 20 (із змін. і доповн.).

Reference

1. Tsyvil'ne pravo [Civil law]: pidruch: u 2 t./ V. I. Borysova (ker. avt. kol), L. M. Baranova, M. V. Domashenko. 3-te vyd., pererobl. ta dopovn. Kharkiv. Pravo, 2017. T. 1. 656 s. [in Ukr.].
2. Shymon, S. I. (2010) Spivvidnoshennya ponyat' «ob'yekt tsyvil'nykh prav» ta «ob'yekt tsyvil'nykh pravovidnosyn» (do naukovoï dyskusii) [Correlation of the concepts «object of civil rights» and «object of civil relations» (to the scientific discussion)]. Pravo. Vyp. 10. S. 217-225. [in Ukr.].
3. Hordeyuk, A. O. (2019) Tsyvil'ne pravo [Civil law]. Zahal'na chastyna: navch. posib. Kharkiv: Nats. aerokosm. un-t «KHAİ». 56 s. [in Ukr.].
4. Tsyvil'nyy kodeks Ukrayiny [Civil Code of Ukraine] vid 16.01.2003. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2003. №№ 40-44. St. 356 [in Ukr.].
5. Pravo vlasnosti na okremi vydy mayna [Ownership of certain types of property]: Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny vid 24.01.1995 r. № 2471-KHII. URL: <https://zacon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12#Text> [in Ukr.].

6. Pro litsenzuvannya vydiv hospodars'koyi diyal'nosti [On licensing of economic activities]. Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r. № 580-VIII. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 2015. № 23. St. 158 (iz. zmin. i dopovn.) [in Ukr.].
7. Pro narkotychni zasoby, psykhotropni rehovyny i precursory [On narcotic drugs, psychotropic substances and precursors]. Zakon Ukrainy vid 15.02.1995 r. № 60/95-VR. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 1995. № 10. St. 65 (iz zmin. i dopovn.) [in Ukr.].
8. Pro zatverdzhennya vymoh do ob'ektiv i prymishchen', pryznachenykh dlya zdiysnennya diyal'nosti z obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn, prekursoriv ta zberihannya vyluchenykh z nezakonnoho obihu takykh zasobiv i rehovyn [On approval of requirements for facilities and premises intended for drug trafficking, psychotropic substances, precursors and storage of such drugs and substances seized from illicit trafficking]. Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 21.01.2019. № 52 zareyestrovanyy v Ministerstvi yustytseyi Ukrainy vid 20.02.2018 № 208/31660. URL: <https://zacon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukr.].
9. Poryadok vydachi dozvoliv na vykorystannya ob'ektiv, prymishchen', pryznachenykh dlya provadzhennya diyal'nosti, pov'yazanoi z obihom narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn i prekursoriv [The procedure for issuing permits for the use of facilities, premises intended for activities related to the circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors], zatverdzhenny postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.04.2011. № 469. URL: <https://zacon.rada.gov.ua/laws/show/469-2011-n#Text> [in Ukr.].
10. Pro tvarynnyy svit [On the animal world]. Zakon Ukrainy vid 13.12.2001 r. № 2894-III. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (iz z min. i dopovn.) [in Ukr.].
11. Naukovo-praktychnyy komentar do Tsyvil'noho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Civil Code of Ukraine]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document> [in Ukr.].
12. Ustimenko, O. A. (2016) Kontsepsiya biotsentryzmu pry vyznacheni pravovoho statusu tvaryny yak ob'yekta tsyvil'nykh prav [The concept of bio-centrism in determining the legal status of animals as an object of civil rights]. Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho un-tu imeni V. N. Karazina. Seriya «Pravo». Vyp 22. 2016. S. 127-129. [in Ukr.].
13. Ustimenko, O. A. (2014) Tvaryny yak ob'yekt prava vlasnosti (tsyvil'no-pravovyy aspekt) [Animals as an object of property rights (civil law aspect)]: avtoref. dys. Kyiv. 20 s. [in Ukr.].
14. Krushel'nytska, H. L. (2014) Tvaryny yak ob'yekt tsyvil'nykh prav [Animals as an object of civil rights]: avtoref. dys. Kyiv. 20 s. [in Ukr.].
15. Pro zakhyst tvaryn vid zhorstokoho povodzhennya [On protection of animals from cruel treatment]. Zakon Ukrainy vid 21.02.2006. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 2006. № 27. St. 230 (iz zmin. i dopovn.) [in Ukr.].
16. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennya Code of Ukraine on Administrative Offenses [Code of Ukraine on Administrative Offenses] vid 07.12.1984 r. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy'skoyi RSR. 1984. № 51. St. 1122 (iz zmin. i dopovn.). [in Ukr.].
17. Kryminal'nyy kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] vid 05.04.2001 r. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 2001. № 25-26. St. 131 (iz zmin. i dopovn.) [in Ukr.].
18. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo implementatsiyi polozhen' deyakykh mizhnarodnykh uhod ta derektyv Yevropeys'koho Soyuzu u sferi okhorony tvarynnoho ta rosllynnoho svitu» [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Implementation of the Provisions of Certain International Agreements and Directives of the European Union in the Field of Protection of Fauna and Flora"] vid 15.07.21 r. № 1684-IKH. URL: <https://zacon.rada.gov.ua/laws/show/1684-20#Text>. [in Ukr.].
19. Pro okhoronu navkolyshn'oho pryrodn'oho sere-dovyshcha [On environmental protection]. Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 r. № 1260-KHI. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 1991. № 41. St. 546 (iz zmin. i dopovn.). [in Ukr.].
20. Pro Chervonu knyhu Ukrainy [About the Red Book of Ukraine]. Zakon Ukrainy vid 7.02.2002. № 3055-III. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 2002. № 30. St. 20 (iz zmin. i dopovn.). [in Ukr.].

Alla Hordeiuk

Features of legal regulation of different types objects of civil rights

Abstract. The article discusses topical issues of legal regulation of objects of civil rights of different types, which differ in the peculiarity of legal regulation (in part, they are limited in civil circulation on withdrawn from civil circulation) and which are objects of not only civil, but also other legal relations (economic, environmental, criminal and others).

An analysis is made of the legal status of narcotic substances as objects restricted in civil circulation and withdrawn from it, as well as the legal status of animals as a special objects of civil rights with dual legal nature. It is concluded that the features of the legal regulation of the relevant objects are associated with their complex legal regulation (that is, the norms of different branches of law).

Key words: objects of civil rights, types of objects of civil rights, objects of civil rights, limited in civil circulation, objects of civil rights withdrawn from civil circulation, an animal as a special object of civil rights.